

Estetika / Extrasenzuální (mimosmyslové) vnímání

Termín je poměrně pozdní, pochází z první poloviny 18. století (A. G. Baumgarten vyslovuje 1735 požadavek na vypracování takové nové disciplíny a o 7 let později činí estetiku (poprvé v dějinách filosofie) tématem svých přednášek, které po dalších 8 letech vycházejí knižně (v nedokončeném latinském znění: „Aesthetica“, 1750). O rozšíření nového termínu se zasloužil zejména G.F.Meier. Brzo se termínu i jeho obsahu dostává velké pozornosti a zmocňuje se ho móda. Teprve později dochází zejména ze strany špičkových myslitelů k hlubším filosofickým interpretacím tohoto pojmenování v návazání na řecký význam základního slova AISTHESIS, a ještě později dochází k oddělení estetiky jako vědy od estetiky jako filosofické disciplíny.

AISTHESIS znamená řecky vnímání, původně ovšem smyslové vnímání. Nejprve musíme toto chápání revidovat tím, že je radikálně rozšíříme na vnímavost všeho druhu, tj. i na takovou vnímavost, která sice není bez smyslové vnímavosti možná, ale není na ni redukovatelná ani z ní odvoditelná. Zde je zapotřebí upozornit na některá nebezpečí a naopak zase na některé nové, dosud dokonce ani řádně netématizované, natož probádané, stále však otevřené možnosti. Je celkem známou skutečností, že se různí extravagantní jednotlivci, nezřídka i podvodníci rádi odvolávají na tzv. extrasenzuální vnímání resp. na mimosmyslovou zkušenost. O mimosmyslové vnímavosti můžeme rozumně hovořit zejména ze dvou důvodů resp. na základě dvojího typu motivace. Tradiční chápání, omezující vnímavost na 5 smyslových orgánů, jistě nevyhovuje; biologové objevili už celou řadu případů vnímavosti živých bytostí, o nichž lidé dlouho vůbec nevěděli, které nemohou být převedeny na oněch tradičně uznávaných pět smyslů a jejichž povaha většinou ještě nebyla dostatečně objasněna. Přitom je možné, že také u člověka budeme muset počet smyslových orgánů podstatně zvýšit. Kromě toho tu je ještě druhý důvod či motiv: pro člověka jsou mimořádně důležité některé skutečnosti, vůči nimž jeho tělo nemohlo a ani nadále nebude moci vyvíjet žádný typ vnímavosti, podstatně (a nejen okrajově) vázané na žádný tradiční ani jiný, netradiční smyslový orgán. „Vnímavost“ vůči takovýmto skutečnostem byla, je a i nadále bude svěřována ne už pouze centrálnímu nervovému systému (resp. konkrétně mozku), ale samotné mysli.

(Praha, 950203-2.)